एकार्थसमवेतानिएकस्मिन्नर्थेपर्यवसितानि वाक्यमितिपंचांगंवाक्यंममवचनान्निश्विनु सौक्ष्म्यादीनामुदाहरणानितु तत्रपदतःसौक्ष्म्यादेरुदाहरणंवायव्यंश्वेतमालभेतभूतिकामइतिविधायाम्नायतेवायुर्वैक्षे पिष्ठादेवतावायुमेवस्वेनभागधेयेनोपधावतिसएवैनंभूतिंगमयतीतिकिंवायुर्वाइत्यादीनिपदानिसमिधोयजतितनूनपातंजयतीत्यादिपदकदंबवत्कंचिदर्थंविधायप्रधानवाक्येनएकवाक्यतांप्रतिपद्यंतेउतसंभू यप्राशस्त्यमात्रंश्वेतालंभस्यार्थंलक्षयंति एतत्सौक्ष्म्यं अविशिष्टस्तुवाक्यार्थइतिन्यायेनतेषांप्रतीयमानस्यार्थस्यअपलपितुमशक्यत्वात्समिदादिवाक्यवत्स्वार्थेपर्यवसानंप्राप्यैवमहावाक्येनैकवाक्यतांलभंते इतिपूर्वपक्षेगुणः सिद्धांतेदोषः तथासर्वस्याम्नायस्यप्रयोजनवदर्थपर्यवसायित्वात्वायोःशीघ्रगामित्वादिप्रतिपादनेशास्त्रस्यप्रवृत्तिनिवृत्तिकरत्वायोगात्आनर्थक्यलक्षणाप्रामाण्याद्वरंविधेयार्थप्राशस्त्यस मर्पणेनार्थवत्त्वमितिसिद्धांतेगुणाःपूर्वपक्षेदोषाश्च एतत्सांख्यं अत्रैवक्रमाख्यंपूर्वोत्तरपक्षयोर्बलाबलमुन्नेयं पूर्वपक्षेआनर्थक्यात् दुर्बलत्वंसिद्धांतेऽर्थवत्त्वात्प्राबल्यमिति इतएवनिर्णयः अर्थवादानांप्रयाजादि वाक्यानामिवप्रधानविधिनावाक्यैकवाक्यतानास्तिअपितुपदैकवाक्यतैवेति तस्माद्वायुर्वाइत्यादिकमेवपदंअविधायकं अतःप्रशीघ्रगामिदेवताकंकर्मशीघ्रफलदमितिस्तुतिःसिद्धांतेफलं पूर्वपक्षेतुयतोवायुः क्षेपिष्ठातिशयेनक्षिप्रगामिनीदेवतेतिस्वयमपिधावनंकर्तव्यमिति इदंपदैकत्वानेकत्वेसौक्ष्म्यादिकं वाक्यैकत्वानेकत्वेतुवैश्वानरंद्वादशकपालंनिर्वपेत्पुत्रेजातेयदष्टाकपालोभवत्यष्टाक्षरागायत्रीत्यादौसंशयः

तान्येतानियथोक्तानिसौक्ष्म्यादीनिजनाधिप ॥ एकार्थसमवेतानिवाक्यंममनिशामय ॥ ८६ ॥

किंद्वादशकपालेएवअष्टाकपालत्वादिर्वैकल्पिकोगुणविधिरुततस्यैवावयवद्वारास्तुतिरिति तत्रउत्पत्तिशिष्टद्वादशत्वावरुद्धेउत्पन्नशिष्टानांअष्टत्वादीनांनिवेशायोगात् संभवत्येकवाक्यत्वेवाक्यभेदोहिनेष्यत इतिन्यायेनपुत्रेजातेइत्युपक्रम्ययस्मिन्जातएतामिष्टिंनिर्वपतीत्युपसंहारेणउपक्रमोपसंहारयोरैकरूप्यान्नात्रवाक्यभेदेदोषापत्त्यागुणविधानंकर्तुंशक्यमिति अत्रापिपूर्ववत्सौक्ष्म्यादिकंद्रष्टव्यं तथापदार्थेसौ क्ष्म्यादि इंद्रियेभ्यःपराह्यर्थाअर्थेभ्यश्चपरंमनः मनसस्तुपराबुद्धिर्बुद्धेरात्मामहान्परः महतःपरमव्यक्तमित्यत्राव्यक्तपदेनसांख्याभिमतंप्रधानंग्राह्यंरूढेरितिपूर्वःपक्षः आत्मानंरथिनंविद्धिशरीरंरथमेवतु बु द्धिंतुसारथिंविद्धिमनःप्रग्रहमेवच इंद्रियाणिहयानाहुर्विषयांस्तेषुगोचरानितिरथरूपककल्पनायांयेश्रूयंतेइंद्रियादयस्तएवक्रमव्युत्क्रमाभ्यांप्रत्यभिज्ञायंतेतःपरिशेषाद्व्यक्तशब्देनसूक्ष्मंशरीरमितिसिद्धांतः त थावाक्यार्थेपिसौक्ष्म्यादिकंइंद्रेणप्रतर्दनंप्रत्युच्यतेप्राणोस्मिप्रज्ञात्मातंमामायुरमृतमित्युपास्वेतिकिमिहवक्ताइंद्रएवोपास्यःउतमुख्यःप्राणःश्रौतार्थलाभात् उतप्रज्ञात्मेतिविशेषणाज्जीवःउततद्यथापुरेषुनिमिर र्पितोनाभावराअर्पिताएवमस्मिन्प्राणेसर्वंसमर्पितमितिसर्वलयाधिष्ठानत्वोक्तेर्ब्रह्मवातत्रअन्यतमपरत्वमितिपूर्वःपक्षः वाक्यभेदस्यायुक्तत्वेनएकस्मिन्नर्थेवाक्यपर्यवसानावश्यकत्वाद्धितमंब्रूहीतिप्रक्रमात्ब्र ह्मेतरस्यहिततमत्वायोगात् वक्तात्मोपदेशस्यवामदेववदहंमनुरभवंसूर्यश्चेतिप्रत्यक्तत्वानुसंधानपरत्वेब्रह्मपरत्वोपपत्तेः प्राणादिधर्मवैशिष्ट्येनापिब्रह्मोपास्तिसंभवादुदाहृतोपसंहाराच्चब्रह्मपरत्वमितिसिद्धां तइतिदिक् ॥ ८६ ॥

Digitized by Google